СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 102. Джерзі Сіти, Н. Дж., четвер 4-го травня 1939. No. 102. Jersey City, N. J., Thursday, May 4, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1010, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

НЕ ХОЧУТЬ РОЗПУСКАТИ КОНҐРЕСУ, БО БОЯТЬСЯ ВІЙНИ

ВАШИНҐТОН. — Коли сенатор Бенкгед запропонував, щоб конґрес 15 червня перервав свої наради і розїхався на вакації, відразу забрали голос сенатори Конелі і Джансон та заявили, що коли конґрес розїдеться, то деякі кола в Америці можуть повести таку політику, яка втрутить Америку в европейську війну. Супроти цього згадані конґресмени пропонували, щоб конґрес далі радив і то так довго, доки не виясниться положення в Европі. Приявні гості на ґалерії гучно оплескували згаданих сенаторів та викрикували: „Держімся від війни здалека!" Конґресова служба мусіла успокоювати ґалерію. Опісля забрав голос провідник більшости, сенатор Барклі, і сказав, що конґрес не може тепер розїздитись, бо має багато інших справ до полагодження. А саме, справи податків, а також справу невтральнестевого акту.

ГОСТРА КРИТИКА УРЯДУ.

ВАШИНҐТОН. — Перед американською торговельною палатою сенатор Бирд виголосив промову, в якій дуже гострими словами схарактеризував теперішню адміністрацію за її видатки. Він назвав її „найбільш розтратною й автократною бюрократією, яку колинебудь цей край, або інший, мав". Бирд далі говорив, що неможливо зменшити податків серед теперішніх обставин просто тому, що уряд дуже багато витрачує. На одержаний один доляр уряд витрачує два. Серед таких обставин треба ще задовжувати край, щоб рятувати його від інфляції. Та цьому остаточно мусить прийти кінець, говорив Бирд.

СВІДЧАТЬ ПРОТИ „ДОБЛЮ ПІ ЕЙ".

ВАШИНҐТОН. — Конґресовий комітет розслідів „Доблю Пі Ей" покликав до зізнань двох нюйорських інжинірів, які сказали, що підприємства, виконані „Доблю Пі Ей", коштують два і пів разу стільки, що підприємства, виконані приватними компаніями. Згадані інжинірі переглянули 15 нюйорських проєктів „Доблю Пі Ей" і свої твердження піддержували доказами.

„ДОБЛЮ ПІ ЕЙ" ВІДПУСКАЄ ЛЮДЕЙ.

ВАШИНҐТОН. — Головний заряд „Доблю Пі Ей" заповів, що в найближчих тижнях розпустить знову 200,000 робітників, обнижаючи загальне число своїх робітників до близько двох мілійонів.

АМЕРИКАНСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ ПРОТИ ВИСОКИХ ПОДАТКІВ.

ВАШИНҐТОН. — Представник Американської Федерації Праці, Вул, на зборах американської торговельної палати, сказав, що його орґанізація заступає погляд, що уряд не повинен накладати високих податків, бо це спиняє розгін у бизнесі й поворот до добробуту.

ҐРІН ВІДПОВІДАЄ ЛЮЇСОВІ.

ВАШИНҐТОН. — Президент А. Ф. П., Вілйем Ґрін, відповів президентові К. П. О., Джанові Люїсові на його закид, що, мовляв, А. Ф. П. порозумівалася з капіталістами, коли вносила свої проєкти зміни закону взаємовідносин праці. Ґрін це заперечив, та зчерги закидав Люїсові, що той роздмухує в Америці клясову ненависть.

ЧЕРГОВИЙ СКАНДАЛ В СУДІВНИЦТВІ.

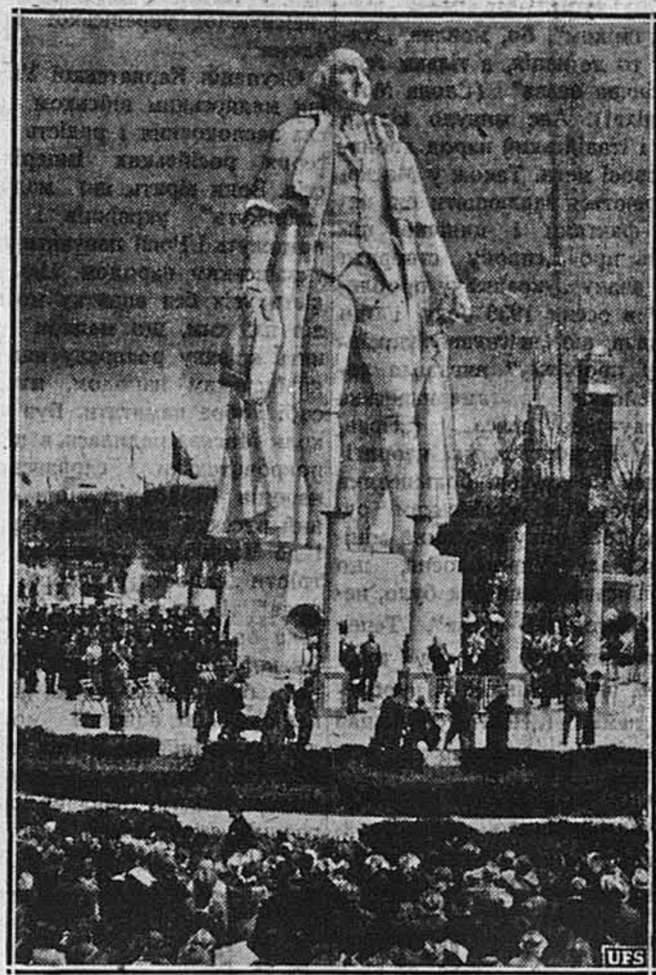
НЮ ЙОРК. — Головний помічник окружного бруклинського прокуратора, Ґіґена, МекҐінес, признався перед спеціяльним прокуратором Еймином до чотирьох хабарництв у судових справах. МекҐінес заразом обіцяв Еймінові, що буде служити далі як свідок до розкриття цілого ряду шахрайств і надужить, які панували в бруклинськім судівництві. Зате обіцяв Еймин МекҐінесові „згляди", коли прийде до його покарання.

ДЮІ ЗАПОВІДАЄ ПЕРЕМОГУ НАД ЗЛОЧИНЦЯМИ.

ЧЕМПЕЙН (Ілінойс). — Нюйорський прокуратор Дюі, приймаючи медалю Фундації Нюмана за свої надзвичайні заслуги для Америки, сказав, що можна вважати боротьбу закону з орґанізованим злочином, за успішну. Закон зломав хребет орґанізованому злочинові. І хоч іще забере чимало літ, щоб злочин зовсім викорінити, то орґанізований злочин уже проминає. Орґанізоване рекетірство і ґенґстерство мусіло процвітати тому, що воно дібралось до впливових осіб і до політичних машин, говорив Дюі.

ЗАСУДИЛИ ЗА ФАЛЬШУВАННЯ ПАШПОРТІВ.

НЮ ЙОРК. — По довгих доходженнях остаточно засудили три особи на кари до 2 літ тюрми та $10,000, за фальшування американських пашпортів, які опісля використовувано для шпигунської служби в користь Советів. Засудженими є Едвард Блят, Осип Ґарбер і Арон Шарфін.

СЦЕНА ІНАВҐУРАЦІЇ ВАШИНҐТОНА.

Перед 68 стіп високою статуєю Вашинґтона на світовій виставі в Ню Йорку відіграно сцену інавґурації Вашинґтона на уряд президента Злучених Держав 150 літ тому. Вашинґтона представляв Денис Вортмен, нюйорський картуніст, котрий з облича подібний до американського героя.

500 МУРИНОК УКАМЕНУВАЛИ ЗАМАХОВЦЯ.

У Верулем (Полуднева Африка) почався перед кількома днями процес 50 муринських жінок, яких обвинувачували в тому, що вони вбили мурина, який належав до того самого племени. Той мурин намагався виконати атентат на вождя племени. Його вчинок обурив до тієї міри темпераментні муринки, що вони окружили хату замаховця, виволікли його на сільську площу й там укаменували. Найхарактеристичніше в цілій історії те, що мужеська половина мешканців села спокійно приглядалася до жіночої пімсти.

АРЕШТУВАННЯ ТОРГОВЦІВ „ЖИВИМ ТОВАРОМ".

Чілійська поліція арештувала в Сантіяго де Чіле 20 торговців „живим товаром", які намовляли молоді дівчата на буцімто поплатні посади в Буенос Айресі. Всі арештовані торговці живим товаром є громадянами чужих держав. Їх засудили, як небажані елементи, на негайне видалення з границь чілійської республіки.

ГРАБІЖНИЦЬКА ЛІСОВА ГОСПОДАРКА.

„ІКЦ" повідомляє: „На Підкарпатті знищили впродовж кільканацятьох літ непередуманої лісової господарки великі простори лісів. Повітові власті в Турці зачали енерґійну боротьбу з грабіжницькою лісовою господаркою. Власника майна Горішній Давиняч, Озія Лютвака, покарали за неправний вируб дерева та знищення лісової культури в Дзвинячі гривною 3,000 зл. Крім того рішили сконфіскувати кавцію у висоті 2,000 злотих.

ЗА ПОШИРЮВАННЯ ФАЛЬШИВИХ ВІСТОК.

У Тернополі засудили Станислава Домарадзького з Острова на 3 місяці арешту з припиненням кари на 3 роки за поширювання фальшивих вісток. — У Болшівцях, пов. Рогатин, поліція арештувала Володимира Калина за поширювання фальшивих вісток і відставила його до судових арештів.

УБИВНИКА - ДАВУНА ЗАСУДИЛИ НА ДОСМЕРТНУ ВЯЗНИЦЮ.

Перед окружним судом у Лодзі відбулася розправа проти вбивника-давуна, який задушив прачку Зихову, 29-літнього Болеслава Стшелецького, та проти 4 пасерів, які купили від убивника речі вбитої жінки. Стшелецького засудили на досмертну вязницю, пасерів на кару вязниці від 1 до півтора року.

КРІВАВА БІЙКА ЗА МЕЖУ.

На тлі спору за межу дійшло до кривавої бійки між 41-літнім А. Калиняком, селянином у Грибовичах, пов. Львів, та його сусідом Хрипяком, підчас якої Калиняк пробив ножем Яна Хрипяка. Тоді син Хриняка, 16-літний Владислав, важко зранив сокирою Калиняка в голову. Поліція арештувала молодого Хрипяка, а важко ранених відвезли до шпиталю у Львові.

СМЕРТЬ ҐІРНИКА В КОПАЛЬНІ ВУГІЛЛЯ.

В одному з підземних хідників копальні „Катовиці" на глибині 500 м. обірвалися зваи вугілля, які присипали робітника Станислава Маловіда, який згинув від ран та з недостачі повітря. Померлий залишив жінку й четверо дітей.

ДАРЕМНІ ТРУДИ БОЛЬШЕВИКІВ.

Київ. — „Музей безбожництва", що його зорґанізували большевики в славній Печерській Лаврі, в одному з найбільших святощів православя, обмежив свою діяльність до 5 днів у місяці.

Це обмеження в відвідуванні музею окремими особами спричинене настроями населення, що його цілі паломництва приходили на те, щоб... помолитись перед мощами, виставленими в „Музеї безбожників", що був призначений для антирелігійної пропаґанди.

З огляду на такі стверджені факти, вступ до музею дозволений тільки в товаристві аґітаторів і спеціяльно вишколених провідників.

ЯК ДІТИ ХОТІЛИ ИТИ ДО „СІЧІ"?

Перед Окружним Судом у Стрию відбулася 30. березня ц. р. розправа за намаганий перехід кордону й вступлення до „Карпатської Січі". На лаві підсудних засіли 18-літній Петро Семенюк, і 16-літний Михайло Нестерчук, оба зі Спасова, пов. Здолбунів (Волинь). Хлопці роздобувши трохи грошей, вибралися з Озерян потягом до Львова. Ту переночували та вирушили потягом до Стрия, щоби звідси дістатися на Карпатську Україну. В часі коли ждали на потяг на Лавочне 12. січня, стрінув їх ніччю на стації постерунковий, якому вони призналися про ціль своєї „виправи". Їх арештовано й тепер станули вони перед судом. По переведеній розправі суд засудив Семенюка Петра на пів року тюрми з вчисленням слідчого арешту а Михайла Нестерчука засудив на дім поправи з припиненням виконання кари.

МАДЯРИ Й НІМЕЧЧИНА.

Ред. К. Смогожевський пише в „Ґазеті Польскій":

„Для мадярів оба етапи ліквідації чехословацької держави були причиною чимало непододжень і розчарувань. У серпні м. р. говорили їм у Берліні, що треба там „сильної мадярської держави" і що „німецькі війська ніколи не займуть хочби кусника землі корони св. Степана". Сталося інакше. Словаччина є під „опікою" Німеччини, а німецькі війська окупують долину Ваґу. Подібна розвязка карпато-української справи була неможлива тільки з ґеоґрафічних оглядів. У Будапешті числяться з тим, що Словаччина у німецькій руці це тільки застав. Берлін передав би Будапештові ролю опікуна над Словаччиною, може навіть підпоміг би мадярській ревіндикації у відношенні до Румунії, але тільки за ціну, що Мадярщина звяжеться політичною, військовою й господарською унією з Німеччиною. У Берліні спокушують Будапешт ідеєю майже повного обєднання земель корони св. Степана, але за ціну резиґнації Мадярщини з самостійности. Мадярщина була би „брілліян секонд" у рамах великої німецько-мадярської держави без Габсбурґів і без дуалістичної рівноваги".

В ПОЛЬЩІ БУДЕ ВЖЕ ЯВНА ДИКТАТУРА

ВАРШАВА. — Наступної пятниці буде внесений у польському соймі урядовий законопроєкт, який надасть президентові держави надзвичайні повновласті в справах господарських, фінансових і краєвої оборони. Виходить, що ті „надзвичайні" права будуть відноситись до всіх державних справ крім одної: не буде можна змінити без сойму вартости польської валюти. Президент буде уповноважений правити краєм по диктаторськи до 1. листопаду 1939 р. Оті права надають йому з огляду на воєнну небезпеку, викликану через спір з Німеччиною за Данціґ.

НЕМА КІНЦЯ КОНФІСКАТАМ.

ЛЬВІВ. — Не можна обговорювати в українській пресі українських справ у ширшому політичному розумінні. Польська цензура все те конфіскує. Навіть не можна вже писати українським „уґодовцям" про „політику реалізму", себто про те, що треба дійти до згоди з Польщею. А може дійти і до того, що не буде можна писати навіть проти „спільного" ворога — Росії.

НЕ ДОЗВОЛИЛИ НА ПИСАНКУ.

ЛЬВІВ. — Як минулого року, так і цього польська влада не дала дозволу на переведення „Писанки на Рідну Школу", яку звичайно переводжено підчас Великодніх Свят.

ЩОЙНО ТЕПЕР СПОКІЙ В К. У.

ЛЬВІВ. — „Діло" з 22. квітня б. р. подає таке: „Мадярська Пресова Служба повідомляє, що посередництво німецьких чинників у Карпатській Україні та вістки про підготову територіяльної автономії для Карпатської України мадярським урядом мали вирішний вплив на те, що більшість членів „Січі", які оперували в горах, в останніх днях зложила зброю. Внаслідок цього — як твердить мадярський звіт — у Карпатській Україні настав уже цілковитий спокій.

ВІЙНА НІМЕЦЬКОЇ ПРЕСИ З ПОЛЬЩЕЮ.

БЕРЛІН. — Як німецька преса зачинає проти чогось нагально виступати, то це вважають звичайно вступом до якоїсь поважнішої акції. Коли це практикується і тепер, то треба вважати, що конфлікт між Польщею і Німеччиною ввійшов у дуже серіозну і напружену фазу. Німецька преса прямо таки лає поляків, коли пише про „нахабний, божевільний, смішний і провокаційний польський шовінізм". Вона висміває також і те, що Польща береться грати ролю „великої держави". І зазначує, що війна з Польщею це буде тільки „мала війна". Бо европейською стане вона хіба тоді, коли вмішаються Совети, втягнені до тої війни Англією.

ПОЛЬСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ.

ВАРШАВА. — Польська преса, описуючи свята першого травня, хвалить польських соціялістів за те, що з цеї нагоди робітники складали жертви на „фонд Оборони", що соціялістична вдозва повна „високого патріотизму" та що на соціялістичних вічах ухвалюють резолюції, що взивають до „оборони краю і боротьби з фашизмом".

ҐІТЛЕР ЗАМАЛО ОФІРУВАВ!

ВАРШАВА. — Кореспондент Гаваса подає, що міністер заграничних справ, Бек, казав англійському амбасадорові, що Ґітлер домагався Данціґу і получення зо Східними Прусами через Поморя, а за те нічого не давав, бо тільки обіцяв „не настроювати українців ворожо до Польщі та заґарантувати незалежність Словаччини".

ЩО РЕКЛЯМУЮТЬ У ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА. — Усі фільмові театри мусять тепер вести пропаґанду в користь Польщі й перекогувати людність, що Польща велика, сильна і хоробра та що „сила польської армії це її найкраща оборона".

ЗАВЕЛИСЯ НА МАДЯРЩИНІ.

ВАРШАВА. — Мадярщина уже так якби пропала для польської політики. Це Польщу зажурило й озлобило. Бо йде до того, що Мадярщина готова опинитись у ворожім до Польщі таборі. Властиво вона вже в ньому є, бо звязана з Німеччиною.

ПРОТИ „НІМЕЦЬКИХ АҐІТАТОРІВ".

ЛОНДОН. — Англійський „Гом Офіс" каже забратися з Англії багатьом особам з товариства, як теж тим, що займались журналістикою. Усіх їх підозрівае, що займались „шпигунською" роботою.

ПРОТИ НІМЦІВ.

БРАТИСЛАВА (Словаччина). — Є відомості, що в ріжних місцевостях були вияви невдоволення з Німеччини. Словацьке Пресове Бюро пише, що це спричинюють „мадярські комуністи".

SVOBODA ("LIBERTY")
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади нале ить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЛЮБЛЯТЬ ВОЮВАТИ?

Цьогорічна першотравнева парада в Москві не ріжнилася по суті від подібних большевицьких парад у попередніх роках. Як попередніх років, так і цього зігнано з усіх усюдів сотки тисяч людей. Робітників випущено на параду з фабрик, дітей зо шкіл, а вояків поведено на параду, як їх ведеться на муштру. Як попередніх років, так і цього року кожного учасника розслiджувано, контрольовано по кілька разів, шпиговано за кожним його рухом, щоби Сталінові або комусь з його компанії не трапилося те, що трапилося свого часу Кірову.

Як попередніх років, так і цього ціллю паради було не підчеркувати солідарність пролетаріяту по всіх краях, але підчеркувати передовсім силу большевицької Росії. Через те на параді виставлювано гармати, показувано ріжні воєнні причандали, моторовану артилєрію, прожектори, проти-літакові рушниці, повзи й таке інше. Відповідно до цього промовці промовляли, прославляючи доблесну армію, запевняючи слухачів старим московським звичаєм, що всіх ворогів шапками закидаємо.

До цього пункту все йшло за старим реґуляміном. Аж у цім пункті почалася новина. Досі кожного року большевицькі промовці запевняли про своє бажання миру. Мовляв, як світ оставить большевицьку Росію в спокою, то вона певно нікого не зачепить. Аж цього року заведено новину: большевицький комісар війни Ворошилов запевняв своїх слухачів: „Ми не лише вміємо воювати, але й любимо воювати!"

Яку ціль має ця заява, не важко догадатися. Має вона на ціли розбудити поза краєм страх перед військовою силою Росії. Є ця заява доказом, що большевицький уряд почувається цього року багато слабше, ніж він почувався попередніх років, коли він не потребував додавати собі відваги, аж гатячися в груди й гаркотячи на ввесь світ, як розлючений ґориль.

Звісно, таким ревом він нікого не переконає. Світ не з тих, щоби брати на серіо заяву людини, що каже: „Я такий войовничий, що так, як інший любить їсти масло, я люблю життя на втрату виставляти!" Щоби повірити в це, світ мусить мати факти. Які факти дає большевицький уряд на те, що він любить воювати? З того, що він воював колись на початку большевицької влади, ще не виходить, що він так буде воювати тепер. У своїх відносинах з Японією й Фінляндією він особливої любови до воювання не проявляв. Правда, він воював проти „внутрішнього ворога", проти безробонних українських селян, проти ворогів партійних, ворогів Сталіна, одначе, чи це в цей спосіб показується охоту до воювання, що воюється проти безборонних? Якби так вороги Росії були безборонні, то большевицька Росія мала би певно велику відвагу до воювання, але чи буде мати вона таку охоту воювати проти сил, що узброєні таксамо добре, якщо не краще за неї?

РОСІЯ І КАРПАТСЬКА УКРАЇНА

Від того моменту, коли в Карпатській Україні було зломлене мадяронське москвофільство, і український нарід пробудився до праці й боротьби за свою державу, в цілому російському таборі від найправіших до найлівіших запанував величезний переполох. На маленьку Карпатську Україну, окружену з усіх боків ворожими державами, росіяни дивилися як на найбільшу загрозу для „єдиної неділимої Росії". В перших днях влади Августина Волошина лютість московських шовіністів була звернена проти чехів: „чехи нас зрадили, зрадили Росію", — говорилося серед росіян після усунення Бродія, котрий хотів відразу передати Карпатську Україну мадярам. Комуністична преса в Москві, монархісти й ліберали на еміґрації в Парижі й Лондоні та в Америці, еміґранти-соціялісти — всі в один голос кричали, що їхне російське „отечество" гине через Карпатську Україну. Відтіль — „роспни його!" Поляки, мадяри, словаки, словом усі сусіди, що зазіхали на землю Карпатської України, стали для московських патріотів найлюбішими приятелями. До їхнього „державного розуму" апелювали російські шовіністи, щоб зліквідували „українську заразу". Не було такої дурної вигадки, про Карпатську Україну, якоїб не повторила з насолодою російська преса. Приміром, паризький двотижневик російських соціялдемократів „Социалистический Вестник" з 15. березня 1939 р. писав, що в Карпатській Україні „не тільки підготовляються українські дружини під командою німецьких старшин, але також завязуються зносини з усякими терористичними орґанізаціями в українських областях, призначених Гітлером для чергового „визволення". Ці нісенітниці писалися в той день, коли доля Карпатської України вже була вирішена і коли на кордонах з мадярами вели героїчну, але безнадійну боротьбу сини українського народу.

10. березня в Москві з великим шумом відбулося відкриття всесоюзного зїзду комуністичної партії. Велика держава, що простяглася від Балтійського моря аж до Тихого океану, — чи такій велитенській Росії слід боятися маленькою Карпатської України? Але виявилося, що так: сам совєтський диктатор Сталін у своїй промові на зїзді з притиском говорив про „божевільних", котрі, мовляв, хотять прилучити до „жучка" (Карпатської України) „слона" (Україну під Советами). Московська „Правда" з 13. березня, цитуючи ці слова Сталіна, пише, що вони „викликали щирий сміх усього совєтського народу. Найголосніше реготалися потомки вільних запорожців — тепер свобідні і щасливі люди Советської України".

Та чи справді був той сміх щирий? Були не так давно часи, коли домагання італійців на самостійність і соборність у Відні зустрічали також „щирим сміхом", бо, мовляв, „Італія, то не нація, а тільки ґеоґрафічна назва" (Слова Меттерніха!). Але минуло кілька літ, і італійський народ добився своєї мети. Також у Москві стараються заплющати очі перед фактами і цинічно пишуть про **„спробу створити так звану „українську проблему"** в осени 1938 року і що мовляв, цю **„неіснуючу українську проблему"** вигадала європейська та американська буржуазна преса... („Правда"). Подивіться, які неориґінальні московські большевики в боротьбі з українським рухом: 1863 року царський міністер Валуєв проголосив, що української мови „не було, нема і бути не може". Тепер большевицька Москва твердить, що української проблеми нема. („Несуществующая украинская проблема".

А проте неминуче вилазить українське шило з московського мішка. Москва так занепокоїлася Карпатською Україною, що в своїй пресі навіть запобігала перед Німеччиною та перед сусідніми державами. „Правда" пише про намір ворогів миру „отруїти атмосферу совєтсько - німецьких відносин". „Ізвестія" кличуть до приятельства з Польщею та Румунією і навіть кидають такі слова: „Ми піддержуємо ті народи, що стають жертвами напасників і боряться за незалежність своєї батьківщини". Це знак на адресу Польщі і Румунії, щоб держалися фронтом на захід проти Німеччини, а особливо проти спільної небезпеки — „неіснуючої української проблеми".

Окупація Карпатської України мадярським військом внесла заспокоєння і радість в серця російських імперіялістів. Вони вірять, що мадяри „виріжуть" українців і цим поможуть і Росії панувати над українським народом. Цю радість усіх без винятку москалів над тим, що мадяри чинять кріваву розправу над українсвьким народом, мусіло собі добре памятати. Був час, коли Москва рядилася в шати покровительки словянських народів і доводила, що є „единый русский народ від Карпат і до Камчатки". Тепер ці патріоти „единости русского народа" тішаться тим, що гунська орда винищує цвіт української нації на Карпатах. Цим вони бють по своїй же „ідеї" національної єдности москалів з українцями. В цих смутних днях карпатської траґедії москвофільству завдано остаточний, смертельний удар.

І. П.

СЛОВАКИ

Доля судила була частині нашого народу жити якийсь час разом з чехами і словаками в одній державі. Ті три „братні" народи тепер розійшлись. І всі три платять за те, що не вміли жити. Для нас, українців, те співжиття — це гіркий спомин. Особливо, коли візьметься під увагу останні події в Карпатській Україні й те, як поставилися чехи і словаки до нашої боротьби і до тих, що були змушені втікати перед мадярами. Та це окрема сторінка. Тут хочу говорити про інші речі.

Словаки і чехи ріжняться щодо вдачі, але їхні мови є дуже зближені. Хиба будівничих Чехословаччини була в тому, що вони доконче хотіли показати світові, що існує тільки один нарід: чехословацький, а не два. Сам Масарик, що будував Чехословаччину, не був чехом, а словаком з Морави, т. зв. ганаком, що підчас конскрипції часто записували себе „мораванами", а це чехів дуже лютувало. В 1896 р. заложено в Празі за старанням Масарика „чехословацьке товариство" і тоді виступлено з цею назвою перший раз. Д-р Масарик бив на те, що чех може легко порозумітися зо словаком, але подібне є між чехом і поляком і між чехом і москалем. Та в передмові до словацько-чеського словника ствердженo, що в нім є коло 35,000 слів, які означають в одній мові одне, а в другій що інше.

Старанням Масарика і Бенеша при мирових переговорах у Версаю, щоб вмовити в антанту переконання, що існує лиш один чеськословацький нарід, мало для них велике значіння. У плянованій ними державі чехи і словаки твориліб разом 67% людности. Коли ж би словаків відкинути, то лишилось би лише 51% чехів, а тоді і мирова конференція не так легко булаб віддала під їх панування 49% чужої людности.

Дуже інтересним було би представити всі ті штуки чехів якими вони старалися виказати свою леґітимацію заступати також і словаків перед міжнароднім судом.

Можемо отже зрозуміти, як їм було не на руку, коли в осени 1919 р. явилися в Парижі словаки о. Глінка і о. Єглічка, щоб там представити бажання самих лише словаків і домагалися плебісциту. За старанням Бенеша їх видалено з Франції, а коли о. Глінка вернувся до краю, то чехи держали його пів року в тюрмі. Того о. Глінку, що вже передтим цілий рік в мадярській тюрмі сидів! Єглічка втік за границю і доперва недавно вернувся до вітчини та помер.

Словаки, домагаючися від чехів повної автономії з власним соймом — покликувалися на договір, заключений в Пітсбурґу 30. травня 1918 р. між Масариком, як головою чеської Нац. Ради і делеґатами словацьких орґанізацій в Америці. Той договір написаний лише **олівцем,** але існує разом з ориґінальними підписами на нім. — А є у нім виразно застережені: власна адміністрація, власний сойм і власні суди.

Хоч Масарик усе підкреслював, що він стоїть за правду, то щодо цього договору вишукував він усілякі викрути. Чехи залили цілу Словаччину своїми урядовцями та старалися все зчехізувати, а хоч у Братиславі основували для словаків університет — то викладали там переважно чеські професори — а що найважніше — не було там увесь час окремого професора для словацького письменства. Вони на кожнім кроці легковажили собі словаків, то і не диво, що словаки відносяться до них з величезною ненавистю. Тому і використали нагоду, щоб Словаччину проголосити цілком самостійною державою.

І так тяжко зліплений руками Масарика і Бенеша штучний державний новотвір розпався — на чім однак — на жаль — найбільше потерпіла наша Карпатська Україна.

В складі людности Словаччини живе **1,800,000** словаків і **200,000** українців (тепер ще менше, бо мадяри забрали деякі простори). Провід тої нашої людности взяли, на жаль, у свої руки тамошні кацапи — переважно священики, які і оснували **„Центральний русскій народний Совет".** Той „Совет" поставив до словацького уряду цілу низку національних домагань, але уряд викручується від ясної відповіди.

Таке поведення словаків відповідає дуже їх вдачі, яку знавці того племени означають: добродушність, недовірчивість і раболіпність.

Народ словацький був відомий як народ пастухів і дротарів, які розходились далеко по цілій Словянщині аж у глибоку Росію. Словянам знані були добре давніше і так звані **„венґри",** то є подорожні, переважно піші продавці ріжних дрібничок як ножиків, зеркалець, забавок для дітей і т. д.

А вже незвичайно інтересну характеристику словаків подає один словянський революційний аґент, що відбував в р. **1841** подорож Дунаєм через Будапешт до Сербії. Він у своїм звіті пише таке:

Підчас подорожі пізнався я ближче з двома особами. Одною з них був п. Живора, мадяр, адвокат з Пешту. Він видавав давніше якийсь мадярський часопис, багато знав і багато балакав. Він був великим поклонником Мадярщини, а завзятим ворогом словян. Часто диспутував з подорожучими словацькими студентами. Пан Живора їздив по чужих краях, як ось Німеччина, Франція та Анґлія. Він був прихильником анґлійщини, так як взагалі мадярська шляхта. Перед мною, чужинцем, що хотів пізнати джерело його неприязни супроти словаків, — пан Живора нарікав, що теперішне (1841 році) некорисне положення Угорщини і її вбожество мусять мадяри приписати власне словакам, які на нещастя мадярів залили половину мадярського краю*). — Як би це були зробили німці, то Мадярщина була би тепер у цвітучому стані. З ними мадяри далеко краще щодо характерів годяться і лекше ними можуть кермувати. Німці взагалі надаються більше щодо поступу та цивілізації. П. Живора закидував словакам пиянство, лінивство, ледачість, нехарність та змінчивість. Казав, що досі знав у життї лише двох словаків, на котрих слові міг полягати та їм довіряти. Звертаючи мою увагу на крики, якими заголомшували нас словацькі, зрештою дуже по панськи вбрані дами, що забавлялися на кораблі — сказав він: ось так виглядають їх забави навіть у найвищих товариствах. Не мають словаки ніколи пошанівку ні для себе, ні для інших, не мають того почуття, достоїнства, яке мають анґлійці, німці та мадяри. Вони пляцком лежать перед вищими від них, а нижчих від себе тиранізують, як лише можуть.

Ось так схарактеризував словаків мадяр перд сто роками.

Навели ми це на те, щоб можна слідити, чи нема тепер чогось подібного у тім, що діється у Словаччині, а зокрема між мадярами в їхньому відношенні до Словаччини і Німеччини, чи там до словаків і німців.

Клим Обух.

*) Хоч очевидно самі помадярщилися. — Кл. Об.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Гром. Т. Захарієвич, Дербі, Конн. — У „Свободі" не було ніякого „нападу" на ансонійську громаду. Ніхто не відмовляв і не відмовляє громаді Ансонія, Конн., патріотизму і жертвенности на народні цілі. Йшло тільки про те, чи тепер краще висилати зараз зібрані гроші до Рідного Краю, зокрема на потерпілих у Карпатській Україні, чи складати до банку, щоб їх там якийсь час передержати. Такі справи можна обговорити спокійним і громадянським способом. І як їх хто порушує, то тим не „нападає" на інших чи громаду, ні не відбирає громаді чи комітетові заслуг за працю і жертвенність.

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА
В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.
Частина друга.

(69)

Наступила виміна полонників. Самсон нерадо вертався до вітчини, де на нього ждала нелюба жінка, з котрою проти його волі подружили його родичі ще в молодих літах. Цар установляючи опричнину, зачислив до неї Самсона, а з опричних разом з другими вибрав до тої дружини, що мала знаходитися нерозлучно при нім в Александрівській слободі. Кари царські мерзили Самсона; будучи палким і правдомовним, ледви з найбільшим трудом вдержав себе від нерозважного кроку, але вкінці пішов до литовського посла з просьбою, щоб він забрав його з собою. Посол не поважився взяти црського підданого, бо це було би прямим нарушенням посольських прав, але впевнив Самсона, що коли він сам видумає спосіб утекти, то король Жигмонт-Август прийме його ласкаво і наділить посілістю. Посол повідомив також його, що отець панни, з котрою Самсон хотів женитися, помер, а панна ще не віддалася. Колиж Ловников зробив донесення на Костомарова, положення його було вельми небезпечне; цар мав завсіди підозріння і при першім випадку, коли би щонебудь не подобалося, міг покарати його смертю.

Алин, звернувшись до Самсона, обіцяв йому три тисячі рублів, коли він пристане при його участі увільнити Кудеяра і втекти з ним на Литву, переодягнувшись за татар, висиланих до Литви ханським послом.

Самсон зразу не годився, підозріваючи, чи не хотять його підійти, але коли Алин положив перд ним гроші і грамоту на переїзд, Самсонко згодився. Тимчасом Кудеяр вже третій день був без їжі в вязниці. Треба було поспішати; пора надавалася, бо в палаті не було багато людей. Вечором цього дня було назначене увільнення Кудеяра.

Мамстрюк завчасу приладив татарські одяги для двох людей, а Ямболдуй-мурза двоє знаменитих коней. Мамстрюк враз з Алином зайшов задним входом до палати, а потім Алин іншим входом припровадив Костомарова до тої кімнати, де був отвір в помості до пивниці. Алин поставив там драбину і положив на стіл великий кусень мяса, бохонець хліба і склянку вина, а сам забрався, заборонивши Костомарові називати себе, а приказуючи завіряти Кудеяра, що Костомаров сам один, без спільників, його вибавляє.

Самсон відкрив отвір, спустив драбину в пивницю і зачав кликати Кудеяра по імені.

Відповіди не було, Самсон зачав сильніше кликати. З пивниці дався чути глухий голос: „га".

Від хвилі свого увязнення Кудеяр знаходився в якімсь непритомнім стані, нічого не надіявся, нічого не бажав, за нічим не жалував, бо для нього на світі нічого не осталося, за чим би було йому жалувати. Кудеяр майже не відчував голоду. Несподіваний клик його імени розбудив Кудеяра з цього на пів летарґічного сну.

— Вилази скорше, — говорив Костомаров.

Кудеяр чепився за драбину і перший раз почув, що голод відняв йому звичайну силу.

— Ходім, ходім чим скорше, говорив Самсон, — на нас ждуть коні.

Вість про визволення стямила Кудеяра. Перша гадка його була про пімсту над убийником Насті.

— Де він? де він? — питав Кудеяр, вилізши з пивниці і розглядаючись двокола.

— Мовчи, мовчи, — зацитькував його Самсон — найперше попоїдж і випив, а потім переміни одяг.

Кудеяр лакомо кинувся на їжу, випив вина і за пять мінут був вже переодягнений по татарськи.

— Коли — сказав Самсон — варта при воротах буде нас випитувати, то ти нічого не говори, удавай, що ти захожий татарин і не розумієш по московськи.

Войшли, а за ними пійшов Алин, щоби своєю присутністю увільнити їх від допиту варти. І справді варта не затримала їх, побачивши, що за ними йде знайомий Алин. Алин проводив збігців до дому, де жив ханський посол, і забрався, не сказвши їм ні слова.

Ямболдуй-мурза, знаючи особисто Кудеяра, аж скрикнув з зачудовання, коли побачив, що у Кудеяра, була сива борода а зпід татарської шапки висувався посивілий козацький чуб. Це сталось з Кудеяром в цих кількох днях з причини великого потрясення.

— Я тобі допоміг — сказав Ямболдуй-мурза — ти спас нашого найяснішого хана від смерти, а я тобі відплатив за нашого государя. Утікай, тільки не до Криму, а на Литву, та перезвися якось інакше, а не Кудеяром; годі зволікати. Зараз вибирайся. Проводирів не можу тобі дати крім цього товариша. Тут маєш московську грамоту, а тут шаблю, лук, колчан, зброю.

(Дальше буде).

З ДНЯ

СОЦІЯЛІСТИ І „СОЦІЯЛІСТИ".

Провідник американських соціялістів, Норман Томас, зізнавав перед сенатським комітетом заграничних справ у справі заграничної політики Злучених Держав. Він радив Америці не втручатись у ніяку чужу війну, а задержувати строгу невтральність. Він аргументував, що втручування Америки у війну в Европі, чи Азії, не принесе Америці жадної користи, тільки шкоду. Бо це потягне за собою величезні кошти, обнизить рівень американського життя, а також загострить режім, обмежить особисту свободу людей, а хто зна, чи не доведе до сталої диктатури.

Подібні думки висловив Норман Томас також в часі масового соціялістичного віча 30. квітня ц. р. в Гіподромі в Ню Йорку.

Не лише соціяліст Норман Томас так думає. Є в Америці багато інших поважних людей і інституцій, що є тої самої думки. Згадатиб сенаторів Рейнолдса, Бору, Ная, Волша; бувшого президента Герберта Гувера, Товариство Заграничних Справ і т. д.

ЯК НАШІ СОЦІЯЛІСТИ?

Порівняймо тепер становище американських соціялістів, яких чоловим представником є Норман Томас, зо становищем соціялістів-радикалів з „Народної Волі".

„Народна Воля", що де не треба вдає „пацифістичну", на привелике здивування клониться до того погляду, що Америка таки повинна взяти участь у війні. В своїй редакційній статті з 20. квітня ц. р. вона розбирає справу за і проти ізоляції. Наперед вона впеняє, що Америка добре зробила, що пішла перший раз до війни, та добре зробить, коли другий раз до неї піде. Вона іронізує, що за ізоляцію „обстають попри деяких поважних політиків, такі „знавці" від міжнародніх справ, як В. Р. Гирст та отець Каґлин". Свої міркування закінчує так: „Збираючи коротко сказане, ізоляціоністи думають, що вистарчить позамикати добре вікна й двері та не пускати бандитів у хату. Їх противники твердять, що таки треба вийти з рушницею на ворота і не підпустити бандитів до хати, а то підпалять".

РІЖНЯТЬСЯ.

Як бачимо, наші соціялісти дуже ріжняться від американських соціялістів у тім погляді на війну. Американські соціялісти є проти неї, наші — за.

Це, між іншим, одна ілюстрація, як соціялісти можуть ріжнитись між собою. А заразом маленька пригадка: чи не демагогічно поступає „Народна Воля", коли в своїй аргументації з противниками, щоб доказати правильність своєї теперішньої політики, часто покликається на інших соціялістів, або на Івана Франка, Драгоманова, Вітовського, Петлюру й інших? А як можна покликатись, коли соціялізм багато справ не розвязує? Тому і не диво, що провідник американських соціялістів Норман Томас є проти участи Америки у війні, а „Народна Воля", хоч „пацифістична", є за таку участь.

ЧИ ЦЕ В УКРАЇНСЬКІМ ІНТЕРЕСІ?

Скаже дехто: „Щож, „Народна Воля", це українці, тому вони трохи ріжняться, маючи український інтерес на увазі".

Чи це лежить в українськім інтересі, щоб Америка пішла до війни? Вже деякі американські політики виразно сказали, що на випадок війни режім в Америці загостриться, свобода буде обмежена, і то далеко більше, ніж за останньої війни. Люди наші ще не забули, що тоді було. Чому бажати повторення цього і то в далеко гіршій формі? А може „соціялістична" ідеольоґія „Народної Волі" наказує пхати край до війни, щоб скупати його в крові, щоб вигубити цвіт американського народу й довести його до великих економічних втрат за якісь чужі інтереси? Чи так „Народна Воля" розуміє свій „пацифізм"?

ЗАТЕ ВОНА „ПАЦИФІСТИЧНА" НА ІНШІМ ҐРУНТІ.

Та хай читач не лютиться. „Народна Воля" таки направду „пацифістична", але на іншому місці. Стає вона „пацифістична" тоді, коли переходить до українських справ, до положення українського народу. Там, то вона вже не хоче війни, проливу крови, заворушення. Ось у своїй редакційній статті з 2 березня ц. р. вона дослівно пише: „Народна Воля" не годиться з думкою, що кожна війна є в інтересі України, та що нам потрібно зараз і найкорше нової війни на наших землях.. Обективні факти показують, що якби так вибухла війна, Україна булаб втягнена в цей военний конфлікт у найбільш несприятливій для себе ситуації, на власну руїну і на нову неволю".

ОСЬ ДЕ ЇЇ „ПАЦИФІЗМ".

Отож, коли йде про американський нарід, якому ніхто безпосередно не загрожує, який має свою державу, свою свободу, свої багатства, свою могутню збройну силу і велику повагу серед інших народів, то „Народна Воля" хотілаб упхати той край у війну десь на европейських, чи азійських територіях. Колиж іде про український нарід, що є розчвертований наїзниками, придавлений так, як ніколи передтим, знищений, збезчещений, — то „Народна Воля" перекидається в „пацифістку" і не бажає там війни, не бажає зміни; бо зміна моглаб принести „руїну і нову неволю", каже вона.

Та чи може бути більша руїна і неволя ніж та, що є сьогодня? Хіба „Народна Воля" забула, що нині чинять українському народові поляки, москалі та інші окупанти? Супроти цього чи може „Народна Воля" з спокійною совістю захвалювати таку політику, яка заморожувалаб далі теперішній стан?

НЮДЖЕРЗЬКІ ЗАЛІЗНИЦІ ДОМАГАЮТЬСЯ ПРАВА НА ІСНУВАННЯ

Залізниці, котрі тепер стараються добити злагоди в плаченні залеглих податків у стейті Ню Джерзі, від 1932. до 1938. року постійно „тратили гроші на своїх підприємствах", а „цілий їх недобір у згаданих роках виносить 103 міліонів долярів".

Отсю заяву зробили недавно самі залізниці стейту Ню Джерзі у своїм відклику до суспільности, зготованім своїм правним дорадником Максиміліяном Сталменом з Нюарку.

Статистичні дані з обсягу залізнодорожних оборотів виказують, що на кожний доляр їх приходів з пасажирського і тягарового руху припадає коло 85 центів на заплату працівникам, кошти операції та інші видатки удержання. А до того податки в стейті Ню Джерзі на кожний згаданий доляр виносять 20 центів, а деколи й більше...

Головне нарікання на стейт з боку залізниць є це, що стейт далі оцінює залізниці виключно на основі їх коштів, а цілком не має зглядів на зменшені прибутки з перевозу пасажирів і тягарів.

Меморандум Стальмена виразно виказує, що залізниці втратили добру половину в приходах за перевіз антрациту, який становив 30% їхнього загального бизнесу. А також втратили майже цілковито перевіз збіжжя, а також короткі перевозки, які переняли важкі троки.

Домагаючись від стейтової леґіслятури зглядів відносно незаплачених залізничих податків від 1932 до 1938, яка то справа буде розглядана 4. травня ц. р. в Трентоні, залізниці ставлять як пропозицію заплатити 75% з тих податків і уважають це за можливо найвищу суму, яку вони можуть заплатити, а при тім далі удержувати залізниці в русі.

Кожна родин із 28 числить у стейті на життєві приходи із залізниць. Від них залежать її приходи. Залізниці стейту Ню Джерзі заструднюють коло 34,000 осіб. Вони одержують від залізниць річно 56 міліонів долярів. Коли залізниці знайдуться у фінансових трудноцах, ті трудноці відразу відбиваються на їх працівниках. А також на залізничім русі, на пасажирах, на бизнесових підприємствах, які користуються залізничим рухом... Збанкротовані залізниці не могтимуть виконувати ні своїх завдань, ні затруднювати людей.

А кілька залізниць в стейті Ню Джерзі вже збанкротувало. Інші перед загрозою банкротства... Коли ці залізниці будуть змушені перейти в руки ресівера — а вони будуть мусіли, коли стейт не матиме податкових зглядів — то ресівер також не дасть собі ради. Бо коли якесь підприємство менше заробляє, ніж видає, то і ресівер нічого не поможе. Він не буде позичати грошей на те, щоб покрити податки для стейту. Скоріше він доведе залізниці до замкнення і тоді стейт не дістане жадних податків.

Залізниці купили в 1938. році матеріялу на 24 міліонів долярів. З того виходить, що залізниці, не лиш перевозять пасажирів, та вантаж, затруднюють людей, але також є добрими покупцями в інших компаніях. Вони, коли є в русі, то спомагають інші галузи промислу, держать гроші в обізі, роблять загалом бизнесовий рух. Коли вони припинять бизнес, багато інших галузей промислу на тім дуже потерпає.

Залізниці стейту Ню Джерзі колись, за добрих часів, могли платити великі податки для стейту і не нарікали. Та відносини нині змінились і вони не всилі цього далі робити. Колись залізниці були одинокими підприємствами, що, перевозили товари та людей. Нині вони мають преріжних конкурентів: троки, автобуси, літаки, рури, водна комунікація і т. п.

Від 1926. року залізниці Ню Джерзі зазнали втрат в обороті на 50 до 60%. Вартість тих залізниць представляє лиш 30 до 50% тої оцінки, якою користується стейт, коли накладає податки.

Від 1932. року більша частина залізниць Ню Джерзі не заробляла навіть стільки грошей, щоб оплатити всі податки. Нема найменшої надії сподіватись, що в будучому вони згодні заробляти більше. Вони через те не годні оплатити також якслід своїх видатків, потрібних для вдержування їх у русі. Також вони втратили кредит і банки не хочуть їм позичати більше грошей.

Тому це є в інтересі людей, щоб стейт згодився приняти від них лиш 75% наложених податків, бо це є одинокий вихід, щоб вони могли далі вдержатись в русі.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

АРНОЛД, ПА.

Загальні організаційні збори.

Дня 23 квітня ц. р. відбулись в У. Н. Домі під ч. 1400 Четверта вул. в Арнольді загальні організаційні Союзові збори. Збори були скликані ново заснованим молодим відділом і були на них: організатор округи п. В. Загаєвич і заступниця гол. предсідника, пані Марія Малевич. Гості забирали голос і гарно зясували приявним усі ті користи, які мають члени У. Н. Союзу. Вони закликали усіх вступати до цеї нашої найбільшої і найстаршої української інституції та творити в той спосіб суспільну силу і черпати користь з цього загального нашого скарбу. Збори викликали на приявних дуже добре враження.

Притім треба зазначити, що в нас в Арнольді ще нема згоди ні порядку. Ось створився спортовий гурток У. Н. Союзу. Аж тут зараз виступає гурток молоді і стає до спортових змагань в імені У. Н. Дому. Замісць творити одну сильну спортову організацію, створено дві. Зрозуміло, що мусить наступити тертя, перетягування сюди чи туди, й остаточне ослаблення обох спортових дружин. Чи не краще мати одну дружину, але сильну?

Буває нераз і таке, що дехто не вираховується як треба з громадських грошей. Вибирають спеціяльну комісію, вона обраховує і стверджує, що бракує грошей. А таке не повинно бути.

Організацію треба вести точно, книжки треба вести докладно, на збори приходити на час. Бо коли цього не робиться, то деморалізується цілу суспільність.

Також завданням зборів є передискутувати цілу діяльність організації і річево накреслити пляни для праці. А не на те, щоб опісля хвалитись, як то „я йому всипав!"

Старші мусять дати добрий приклад для молоді. Бо коли старші будуть давати лихий приклад, то молодь зісунуть, або відвернуть від себе і заженуть десь у чужі організації.

Ми маємо добру основу до зорганізування, а нею є наші відділи У. Н. Союзу. І поміч нашої великої народньої інституції. Тому візьмімся до оздоровлення тих відносин, а на тому всі скористають. У. Н. Союз помагає організувати молодь, він має своїх організаторів, які виясняють усе людям. Скористаймо з того. Хай кожний з нас буде гордий на свою національність!

Іван П. Федан.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Місячні збори Тов. Зап. Січ, від. 367., відбудуться в вівторок, 9. мая, в год. 7:30 ввечір. в церковній салі, 303 Hudson Ave. Проситься всіх членів явитись на зборах, бо є важні справи. Зарівнож проситься всіх женщин-членниць прийти на ці збори на осібні наради в тій справі, яка була піднесена на попередніх двох зборах. Довгуючі члени мусять вирівняти свої вкладки, або виказатись, що вкладки вирівняні з 1937 р., щоби не наражуватись на суспендацію. Батьки-члени! „В своїй хаті, своя правда і сила і воля". Ту силу і волю знайдемо в своїй рідній організації. Вступаймо до У. Н. Союзу, єднаймо одну сильну рідню! Вписуймо дітей і тим удержимо їх при своїм народі та будемо певними, що майно У. Н. Союзу по нашій смерти перейде на наші діти. — Микитинський, Лиско, Дмитрів.

ПРЕЗИДЕНТ ВИСТАВИ.

Гровер Гвейлен, президент світової вистави в Ню Йорку, показує на обличчі сліди недуги й важкої праці.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ВИЛКС-БЕРІ, ПА. The St. John Baptist Society, Branch 223, will hold their monthly meeting at the Ukrainian St. Peter & Paul Church, 367 N. River St., W.-B. The pres. John Choly asks all members to attend the meeting. All members are asked to make their monthly payments promptly. There will be a report given about the Card party. The members are urged to attend the meeting as discussion will be made about the future. — John Hrececin, Rec. Sec.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Дітройт, Міш. — До жертводавців на поміч раненим в Карпатській Україні додати: Павло Баран $1. По день 15. квітня зібрано $230.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ОДНОЮ СПІЛЬНОЮ ЛАВОЮ

(Документи часу).

I. БОЛЬШЕВИКИ.

Передрук редакційної статті з большевицького часопису „Українські Щоденні Вісті" з 27. квітня 1939 р.:

ПОГАНА ПРИСЛУГА ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАР. СОЮЗА.

Український Народний Союз в Америці є одною із соток подібного рода запомогових організацій. Усі ці запогові організації регулюють свою діяльність певними законами, в границях яких вони діють перше всього, як запомогові організації.

Як братські стоваришення запомогові організації мають ще й загально-громадянський характер, і тому вони можуть розвивати широку громадську діяльність, але така повинна гармонізувати із загальними правилами і законами, що зобов'язують запомогові організації.

„Свобода" — орган Українського Народного Союза. Правда, що послідна конвенція поручила головному зарядові організації створити щось в роді осібної Спілки, за яку, в разі потреби, можна було б сховатися, щоб не наражувати організації відповідальністю за вчинки невідповідальних людей в цій газеті.

Ця схема однак ще не звільняє організації від відповідальности за звіти урядників, що поміщуються в цій газеті, за звіти із засідань головного заряду, чи головної ради.

* * *

На останньому засіданні Головної ради Українського Народного Союза, яке мало бути перетворене у велику політичну маніфестацію в зв'язку з Карпатською Україною, коли б так події були розвивалися згідно з бажаннями Мишуги, — послідний виступив зі звітом як редактор „Свободи", і як делегат Українського Народного Союза до Європи.

Поїздка пана Мишуги до Європи, зокрема його діяльність в Європі, — це загально визнаний скандал.

Але поведінка пана Мишуги повернувши до Америки повинна заставити відповідальних людей в Українському Народному Союзі подумати, як ця організація повинна зняти із себе відповідальність за різні вибрики цього пана.

Бо коли на засіданні Головної Ради Українського Народного Союза виступає довірений тої організації із заявою, що —

„І не лякаємося, коли хто пробує нас страшити, що ми піддержуємо „терористів". БО В ТІМ КРАЮ МОЖНА І ЦЕ РОБИТИ, ОСОБЛИВО, КОЛИ ЦЕ ВЕДЕТЬСЯ ЯВНО І ОТВЕРТО, ЯК МИ ЦЕ ВЕДЕМО".

І коли такі заяви стають офіційним документом в звіті запомогової організації, тоді насувається питання: з якою цілею робиться такі заяви? Кому і для чого вони потрібні?

* * *

Твердження пана Мишуги, що в цій країні може запомогова організація піддержувати терористів і діяти в границях законів, що зобов'язують запомогову організацію, ДАЛЕКІ ВІД ПРАВДИ.

Коли ж таке твердження ще й стає частиною офіційних документів запомогової організації, то полишивши справу спору про доцільність терору, як засобу політичної боротьби, гадаємо, що цій запомоговій організації робиться тим самим собачу прислугу.

Заввага: Зазначимо, що ми подали слово терорист в знаках наводових, щоби пригадати, що цього слова вживають постійно окупанти українських земель, коли згадують про український визвольний рух. Особливо, як це загально відоме, цеї назви часто вживає вся польська преса, коли пише про український націоналістичний рух на українських землях під Польщею. Навіть домагання автономії для українців звязує польська преса з „терористичною акцією" — замовленою в Берліні. Тут пригадуємо ще зо звіту д-ра Мишуги те, що було сказане перед тим місцем, що його зацитували „У. Щ. Вісті". А було там сказне таке:

„Ми не дістаємо ніяких поручень чи приказів з Берліну чи Риму, ні від націстів, ні від фашистів. І є ми за те, щоб також ніхто не діставав поручень і вказівок з Москви або від Другого чи Третього Інтернаціоналу. Як нам щось не подобається в Америці, ми маємо спромогу добиватися свого права. Не потребуємо звертатись до когось іншого й шукати в нього поради, що і як нам робити. Американська конституція дає нам доволі свободи, колиб ми тільки хотіли з неї користати. Тому, коли ми займаємося тут ще й обороною того краю, з якого ми, чи наші батьки, вийшли, то робимо тільки те, що було і є ще далі американською традицією: ставати в обороні покривджених, переслідуваних і поневолених народів. Тому ми цілком не дамо себе залякати щодо цього, що проповідуємо потребу допомоги революційній боротьбі нашого народу з окупантами українських земель. І не лякаємося, коли хтось пробує нас страшити, що ми підпираємо „терористів".

II. МОСКАЛІ ЧИ МОСКАЛІ Й ЄВРЕЇ З РОСІЇ.

Переклад редакційної статті з часопису „Новое Русское Слово" з 1. травня 1939 р.:

ЗАПИТ П-ВІ МИШУЗІ.

Українська фашистівська преса зажурена і невдоволена. Зажурена вона тому, що „Новое Русское Слово" перервало заговір мовчанки щодо подій у Підкарпатській Русі, що воно дало місце безпристрасному освітленню доповіди про ті події, яку дав сам українець, самостійник і націоналіст, М. Бойчук. Невдоволена вона тим, що ми називаємо її гітлерівською і фашистівською. Але ми, називаючи ту пресу гітлерівською і фашистівською, не маємо наміру її обиджати. Ми просто віддаємо цісарське цісареві. Вона є прогітлерівська і фашистівська. Ми довго мовчали, приглядаючись, як вїзливі українські махери гітлеро-фашизму загарбали у свої руки пресу галицьких імігрантів в Америці, і як вони вбивали в голови тих галицьких селян (і американських громадян) відражуючу ненависть до ...Росії, до московського народу і до його культури. Та ненависть не була виправдана ні українськими, ні галицькими, ні загальними, ні демократичними, ні американськими інтересами. І вкупі з тою проповіддю ненависти до рідного по крові й братнього московського народу ці „люди з масками" вели отверту і безсоромну пропаганду в користь Гітлера й усіх ворогів словянства і демократії. Не ми тому винні, що ми точно і наперед знали, що Гітлер не буде завдавати собі труду, щоб не „завести" їх надій. Потім, як Гітлер дозволив винищити попалих у лапку самостійників, ті, що проповідували ненависть до московського народу і хвалили Гітлера, повинніб подерти свою одежу і посипати голови попелом, якщоб вони дійсно були в блуді. На жаль, вони намагаються вийти з страшного положення нападами на тих, що напоминали — без усякої злоби — обдурюваних ними українців щодо страшних наслідків прогітлерівської пропаганди. „Батько українського гітлеризму" — як його називає М. Бойчук, — Лука Мишуга, на недавнім трьохрічнім засіданні головного уряду Українського Народного Союзу в Шікаґу, замість виснити свою суму політику, виступив проти нас з непристойною мовою... І сам зміст його промови, що мав бути виправданням, був самообвинуваченням. Певно, що він не відважився закінчити своєї промови обовязковим для бесідника на віденсько-українській радіовій стації окликом: „Гайль Гітлер" (а саме він і говорив минулого року з віденської радіової стації!), та проте він виявив у Шікаґу багато дивних річей. Зокрема цей пан заявив, що він не лякається обвинувачень у тому, що Українських Народний Союз помагає терористичній боротьбі, бо в Злучених Державах така акція дозволена. Про який терор? Проти кого терор? — що про нього говорить редактор „Свободи" на нарадах безпартійного союзу взаємної допомоги американців українського роду. І чому в таких тривожних часах він вводить в блуд американських громадян - українських кооператив, кажучи, що в Злучених Державах можна займатись такою діяльністю. Ми знаємо про ту терористичну діяльність, якою займаються гітлерівські агенти в Европі. Це вбивства визначних політичних діячів, та масовий терор проти безборонних громадян усіх національностей... Куди, по правді кажучи, хочуть панове Мишуги завести українські орґанізації взаємної допомоги в Америці? Ото заки зачинати „полеміку" із справжніми органами преси, треба обовязково відповісти на це питання. Пан Мишуга сказав у своїй промові, що його вже запитували на кораблі федеральні агенти по його повороті з Европи і його виступах у Відні. Та виснення, які були дані з цього приводу, отверто безпомічні. Бож і нічого іншого не міг він сказати крім „Гайль Гітлер!" Та сказати це ту,т а не у Відні, він боїться".

Заввага: У звіті д-ра Мишуги були точні відповіді на радіову промову ось таким провокатором, які пишуть в такий спосіб як „Новоє Русское Слово". Про ,терористів" сказано вище. А куди „Свобода" веде наш нарід в Америці, то на це дає звіт між іншим таку відповідь:

„Наші соціялісти, радикали, соціял-революціонери чи большевики не будуть нас в Америці вчити „демократії", бо Злучені Держави не є соціялістичною ні комуністичною державою. Ми не проповідуємо ні соціялістичного, ні комуністичного, ні монархістичного порядку, таксамо, як не проповідуємо фашистівського чи націстичного. Ми вважаємо, що ті методи, якими ми піднесли наш нарід в Америці, а зокрема в У. Н. Союзі, є для нас добрі, бо вчать наш нарід самому за себе думати і собою правити.

„Хоч як тяжко доводиться нашому народові в Европі здійснювати ідею Великої України, хоч як скомпліковані є ті міжнародні шляхи, якими актуалізується наша справа, то проте ми глибоко переконані, що український нарід знайде свою власну дорогу, що таки пробється поміж тими колідуючими з собою суспільними доктринами і заведе у своїй державі такий лад, який відповідатиме духові, характерові й інтересові українського народу.

„Ми є тої думки, що ситуація тепер така, що всі ті, що є проти визволення України, будуть ними далі, хоч би ми дали себе на хрест прибити за демократію. Тут не йде про демократизм, фашизм чи націзм. Тут іде про держання українського народу в неволі в першу чергу на те, щоб коштом крови і багатств України могла далі вдержуватись червона московська тиранія, а далі, щоб могли вдержуватись польське „моцарство" і румунське циганство. (Це ще було перед окупацією Карпатської України, тому нема згадки за мадярів. — Ред.). А такої демократії, що це визнає і попирає, ми не визнаємо. Так ми це розуміємо в „Свободі" й тому глядимо на міжнародні положення і комбінації та ріжні „ізми" в подібний спосіб, як це роблять всі інші народи в світі — з боку інтересу українського народу. А що цей інтерес не колідує і ніяк не може колідувати із справжнім американським інтересом, то ми і не входимо в ніякий розріз з нашим американським патріотизмом. Ми працюємо для здорової Америки і для здорової України".

III. ПОЛЯКИ, ЧИ ПОЛЯКИ І ЖИДИ З ПОЛЬЩІ.

Передклад редакційної статті з нюйорського часопису „Нови Свят" з 28. квітня 1939. Стаття підписана буквами „П.Й.", якими підписує себе редактор цеї ґазети п. П. П. Йоллес, польський жид, родом із східньої Галичини.

ВІДПОВІДЬ УКРАЇНЦІВ.

На зібранні в Бетовен Гол, яке відбулося минулої неділі, публична опінія нюйорських українців натаврувала дуже виразно тих, котрі тягнуть українські маси на обвитім долярами пресовім шнурку за возом Гітлера. Редактор щоденника „Свобода", д-р Мишуга, що веде з дивною запопадливістю ґвалтовну пропаганду спасення України при помочі свастиківців Гітлера, дізнався від численно зібраних українців, що грубо перерахувався, коли не брав під увагу факту, що українці в Злучених Державах, подібно як і американські поляки, визнають засади демократії й американські ідеали, що привязані не тільки до своєї ріллі, але також і до своєї церкви і до своєї мови. Досвід з Чехословаччиною навчив українців, а не навчив редактора Мишугу, що з Гітлером нема компромісу, бо він репрезентує не тільки ідеольоґію расизму, але боротьбу зо свободою совісти, свободою слова і особистою гідністю громадянина. Який українець захотів би жити під свастикою і віддати себе добровільно хрестоносцям у неволю? Якеж то щастя обіцяє „протектор" Карпаторуси? Як собі толкувати опіку і любов Гітлера до українців? Чим толкувати собі новий гітлерівський патріотизм д-ра Мишуги? Чи, будучи в колі пропагандної німецької машини в Злучених Державах, має щирі цілі, коли замилює очі широким українським масам? Чи вкінці думає, що може йому вдасться штука переробити американських українців, що високо цінять ідеали демократії й толеранції, на невільників Гітлера? Зібрання в Бетовен Гол (там, те комендант Чорноморської Січи, М. Бойчук, говорив про Карпатську Україну і її діячів. — Ред.) дало йому і його агентам недвозначну відповідь. Вона була голосна: НІ!"

Заввага: Український нарід на українських землях хоче жити тільки під тризубом. І до того одного змагає, а більш до нічого. Не йде, не хоче йти і ніколи не піде в „неволю свастики", так, як ніколи не погодиться з неволею, в якій держить його той польський „білий орел", що видирає українському народові з серця навіть віру, що грабує і нищить церкви, а священиків замикає, і то вже масово, до тюрем за відправи панахид, посвячування стрілецьких могил чи за те, що вписують до метрик імена українців в українськім виговорі. Ми знаємо, що те все не болить таких панів Йоллесів, що то як галицькі жиди виросли на українській землі, а тепер як „демократи" помагають Польщі навіть тут на вільній американській землі поневолювати український нарід і кольонізувати та польонізувати українські землі. Та особливе нахабство є тут у тому, що ті люди, що обороняють польські насильства, дикі „пацифікації" та польський дикий імперіялізм мають відвагу вважати себе за „демократів" і то — в американському розумінні, та ще вчити інших демократичних засад. Панове! Як їсьте хліб в Америці, то принаймні не наносіть їй зневаги. Таке нахабство й лицемірство може поплатне в Польщі, та тут в дійсно демократичній Америці маємо ми, як демократи, можність здемаскувати фальшивників демократії — отих з „Нового Русского Слова", що хотілиб далі бачити український нарід як прикутий до Москви, і тих з „Нового Свята", що боронять варварську окупацію українських земель Варшавою. Про це йде, панове, а не про Гітлера і свастику!

НЕВДАЧНИЙ ЛЕТ

Володимир Кокінакі й Михайло Гордієнко, советські летуни, пробували перелетіти без перерви з Москви до Ню Йорку, але розбилися в Канаді. До Ню Йорку перевіз їх потім рятунковий літак.

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО.

(98)

Три птоми нараз заатакували Тарзана і Ґеркуфа. Вони мали над останніми таку перевагу, що знали краще поводитись під водою. Зате Тарзана в його швидкости вони таки не могли перевищити. Навіть у воді тризуб Тарзана метався блискавично то сюди то туди. Одному птомові він розірвав маску і той душився у воді. Інших двох пробив на скрізь.

Зо всіх птомів лиш один залишився серед живих. Побачивши, що він сам не дасть ради, він завернувсь і почав утікати. Але Тарзан, хоч задоволений з висліду боротьби, проте не міг позволити цьому птомові дістатись назад до лодки і повідомити про все решту залоги. Він кинувся за ним, щоб і з-ним зробити раз на все кінець.

Птом підскочив і знайшовся на верху Тарзана. Миттю він намірився тризубом проти нього. Та Тарзан уникнув удару і схопив птома за ногу. Тепер, на близьку віддаль, вони оба відкинули свої довгі тризуби, що були тепер незручні, а добули з поясів ножі. Птом з переляку боровся мов хижий звір. Він скакав, пручався, а все хотів Тарзана дістати ножем у маску.

Тарзан хотів схопити птома за руку з ножем. Решту він був би доконав своєю силою. Здавалося, що це йому вповні вдасться. Та Тарзанові не все щастя вповні сприяло. Він зазнавав перешкод. І тепер, у найкритичнішім моменті велика риба вдарила його в ноги та збила з рівноваги. Це використав птом і кинувся з усіх сил, щоби пробити Тарзана.